

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

SOCIOLOŠKA STUDIJA GORNJI GRAD I KAPTOL

Zagreb, veljača 2023. godine

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

**SOCIOLOŠKA STUDIJA GORNJI GRAD I
KAPTOL:
U OKVIRU PROGRAMA CJELOVITE OBNOVE
POVIJESNE JEZGRE GRADA ZAGREBA:
FINALNA VERZIJA**

FINALNU VERZIJU IZRADILA: dr. sc. Anđelina Svirčić Gotovac

U Zagrebu, 14. veljače 2023. godine

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

NARUČITELJ:

Grad Zagreb, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, Zagreb, Republike Austrije 18
(privremena adresa: Martićeva 14, 10000 Zagreb)

**ISTRAŽIVAČKA SKUPINA INSTITUTA ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA U
ZAGREBU (IDIZ):**

Voditeljica:

dr. sc. Anđelina Svirčić Gotovac, IDIZ

Suradnici:

dr. sc. Jelena Zlatar Gamberožić, IDIZ

dr. sc. Mirjana Adamović, IDIZ

dr. sc. Ratko Đokić, IDIZ

mag. soc. Anamaria Klasić, IDIZ

TRAJANJE IZRADE ISTRAŽIVANJA I STUDIJE:

listopad 2022. – veljača 2023.

SADRŽAJ

	Str.:
1. Uvod u provedbu kvalitativnog istraživanja: fokus grupa i intervjua	5
1.1. <i>Metodološke napomene</i>	6
2. Rezultati istraživanja sa stanarima istraživanih mjesnih odbora	9
2.1. <i>Post-potresna obnova i odlazak stanovnika</i>	9
2.2. <i>Kvaliteta života na svakodnevnoj razini</i>	14
2.3. <i>Promet i svakodnevni problemi s prometom</i>	19
2.4. <i>Povezanost s prostorom i pripadanje ovom dijelu grada</i>	23
2.5. <i>Kratkoročna i dugoročna revitalizacija</i>	25
3. Rezultati istraživanja sa zainteresiranim institucijama: Turistička zajednica grada Zagreba i Zagrebačka nadbiskupija	30
4. Zaključne analize i preporuke	36
5. Reference	40
6. Prilog: protokol pitanja za fokus grupe i intervjue	42

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

1. UVOD U PROVEDBU KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA: FOKUS GRUPE I INTERVJUA

Fokus grupe i polustrukturirani intervjui provode se u cilju izrade **Sociološke studije¹ za prostor Gornjeg grada i Kaptola u okviru Programa cjelovite obnove povijesne jezgre Grada Zagreba** koju provodi *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu* (IDIZ) u suradnji sa *Zavodom za prostorno uređenje Grada Zagreba*. Cilj fokus grupe sa stanarima i građanima te stručnim akterima uključenima u proces urbane obnove ovog dijela središta grada Zagreba, je da se kroz grupnu diskusiju dođe do odgovora i promišljanja o kvaliteti života u Gornjem gradu i Kaptolu u kratkoročnom i dugoročnom smislu. Dijelom je istraživački interes usmjeren i na stanje na ovom području nakon potresa iz 2020. godine, odnosno kako teče proces obnove oštećenih i privatnih i javnih zgrada. No, prvenstveno je u grupnoj diskusiji i intervjuiima pažnja stavljena na pitanja o cjelovitoj i dugoročnoj urbanoj obnovi ovog dijela grada i kako je vide građani i stanari sami. Također je važno kako urbanu obnovu vide i određene institucije koje djeluju u ovom zagrebačkom prostoru kao što su Turistička zajednica grada Zagreba (TZGZ) i Zagrebačka Nadbiskupija, s čijim predstavnicima su obavljani polustrukturirani intervjui. Dobivene rezultate iz metoda fokus grupe i polustrukturiranog intervjua zbirno se i sadržajno obradilo te interpretiralo, a donose se u nastavku Studije.

¹ Zanimljiv je podatak da je zadnja sociološka studija za područje Gornjeg grada i Kaptola pod nazivom *Sociološko-demografska studija Gornjeg grada i Kaptola*, izdana 1979. godine pri Centru za povijesne znanosti i Odjelu za povijest umjetnosti u Zagrebu, tj. čak 44 godine ranije. Naručitelj je bio Regionalni zavod za zaštitu spomenika, a u ime izdavača i voditelja izabran je prof. dr. sc. Milan Prelog. Neki od suradnika bili su: Ognjen Čaldarović, Slavko Dakić, Fedor Kritovac, Gordana Kuzmić Kalođera, Vladimir Lay i drugi. Indikativno je na neki način da se nova sociološka studija provodi toliko godina kasnije, što može govoriti i o svojevrsnoj 'zaboravljenosti' ovoga središnjeg zagrebačkog prostora u procesu planiranja.

1.1. Metodološke napomene

U provedbi prve faze kvalitativnog tipa istraživanja ciljano se istraživalo i kontaktiralo stanovnike triju mjesnih odbora iz povijesne i središnje zone grada Zagreba: **MO Gornji Grad, MO August Cesarec i MO Nova Ves**. U prvoj fazi istraživanja tijekom mjeseca prosinca 2022. godine u fokus grupama (dvije) i polustrukturiranim intervjuima (dva) sudjelovalo je ukupno $N = 10$ ispitanika (stanara), 6 žena i 4 muškaraca. Svi oni stanuju u zonama obuhvata ulica triju navedenih mjesnih odbora iz uzorka. U prvoj fazi istraživanja ispitanici su bili većim dijelom u ulozi vijećnika ili predsjednika/ca mjesnih odbora, dok je jedna ispitanica bila iz Vijeća gradske četvrti Gornji grad i Medveščak. Na taj je način prikupljanje podataka bilo dodatno prošireno i na trenutne aktivnosti i djelovanja koje provode mjesni odbori koji su i najniža razina gradske politike i lokalna razina odlučivanja o neposrednoj životnoj ili stambenoj okolini, a s kojima su kao mjesni odbori najbolje upoznati.

U drugoj fazi istraživanja tijekom siječnja i veljače 2023. godine provela se još jedna fokus grupa i četiri intervjuja. Treća fokus grupa provedena je mješovito sa stanarima iz dvaju mjesnih odbora, Gornjeg grada i Nove Vesi, te njima pripadajućih ulica. Od intervjuja dva su provedena sa stanarkama iz Nove Vesi, a dva su ciljano provedena sa stručnim akterima od posebne važnosti za urbanu obnovu ovog dijela grada; jedan s predstavnikom Turističke zajednice grada Zagreba (TZGZ) i jedan s predstavnikom Zagrebačke nadbiskupije. Na kraju provedbe obje faze istraživanja ukupan broj sudionika i sugovornika bio je $N=19$ (12 žena i 7 muškaraca), a razgovori s njima provedeni su kroz ukupno tri fokus grupe i sedam intervjuja. Razgovor i diskusija su se snimali kako bi se dobili transkripti razgovora koji su se zatim analizirali na anonimiziran i objektivan način. O sudionicima diskusije i intervjuja prezentirani su samo demografski podaci poput spola i ulice u kojoj stanuju. Svi su sudionici potpisali pismo informativnog pristanka čime su potvrdili svoj dobrovoljan način sudjelovanja u istraživanju.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

Sociološko istraživanje i studija tematski i sadržajno temeljili su se na istraživanju osnovnih elemenata kvalitete života i stanovanja u povijesnoj jezgri grada te dijelom i postpotresnoj obnovi također kako bi se dobio uvid u stvarne i prije svega dugoročne mogućnosti urbane obnove i revitalizacije ovog dijela grada Zagreba. Stoga su osnovna istraživačka pitanja (protokol) podijeljena na dvije tematske cjeline: **1. Kvaliteta života na Gornjem gradu i Kaptolu** i **2. Cjelovita urbana obnova i revitalizacija Gornjeg grada i Kaptola**. Na osnovi njih obrađeni su i izneseni osnovni rezultati koji slijede u nastavku.

Inače, može se istaknuti da je prema zadnjim popisnim podacima iz 2021. godine i izvještaju koji je objavio Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba pod nazivom *Izvješće o stanju u prostoru Grada Zagreba za razdoblje 2017.-2020.*, vidljivo da je u istraživanoj gradskoj četvrti Gornji grad i Medveščak došlo do pada broja stanovnika (Tablica 1.). U 2021. godini bilo je gotovo 18% (17.61%) stanovnika manje nego 2011. godine. U brojkama je tako 2011. godine bilo 30.962 stanovnika, a 2021. bilo ih je 26.325, odnosno 4.637 stanovnika manje. U odnosu na Donji grad, može se vidjeti i da je Gornji grad izgubio nešto malo manje stanovnika od Donjeg grada, koji je izgubio oko 19% (18.86%) svog stanovništva, odnosno 5.876 stanovnika. Na kraju se može naglasiti da je gotovo petina stanovnika i Donjeg i Gornjeg grada nestala kroz razdoblje od deset godina što je vrlo zabrinjavajuća činjenica koja govori o kontinuiranom procesu depopulacije i iseljavanja, ali i demografskog starenja također. Smanjen je i ukupni broj stanovnika na razini grada Zagreba, ali je upravo najveći pad vidljiv u ovim dvjema središnjim gradskim četvrtima, što svakako obvezuje grad, struku i institucije da proaktivnije pristupe procesu njihove obnove i revitalizacije kako bi se umanjilo i usporilo ove negativne demografske trendove².

² Slični podaci mogu se istaknuti i za prostor Donjeg grada što je dijelom opisano u provedenoj sociološkoj studiji iz 2021. godine pod nazivom *Sociološka studija pilot projekta Blok 19. I. faza rada na Programu cjelovite obnove povijesne urbane cjeline Grada Zagreba*.

Više u: Svirčić Gotovac, A., Adamović, M., Zlatar Gamberozić, J. Petrović, N., Fila, F. (2021). *Sociološka studija pilot projekta Blok 19. I. faza rada na Programu cjelovite obnove povijesne urbane cjeline Grada Zagreba*. Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 1-45.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

Tablica 1.: Broj stanovnika i gustoća stanovništva u gradskim četvrtima Donji i Gornji grad (2011.-2021.)

GRADSKA ČETVRT GRADA ZAGREBA	POVRŠINA (ha)	Udio u pov. GZ (%)	Stanovništvo				Prosječna gustoća stanovništva	
			Broj stanovnika		Promjena 2021.- 2011.		Gustoća (br.st./ha)	
			2011.	2021.	Broj	%	2011.	2021.
Donji grad	302	0,47	37.024	31.148	-5.876	- 18,8 6	122,6 0	103,14
Gornji grad - Medveščak	1.018	1,59	30.962	26.325	-4.637	- 17,6 1	30,41	25,86
Grad Zagreb	64.124	100.00	790.017	769.944	-20.073	-2.61	12.32	12.01

Izvor: *Izješće o stanju u prostoru Grada Zagreba za razdoblje 2017.-2020.*, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, Zagreb, 2022.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA SA STANARIMA ISTRAŽIVANIH MJESNIH ODBORA

Sadržajnom analizom fokus grupa i intervjua sa stanarima triju mjesnih odbora i kodiranjem dobivenih podataka dobiveno je pet osnovnih kategorija odgovora, odnosno kodova, koje su nazvane: *a) post-potresna obnova i odlazak stanovnika; b) kvaliteta života na svakodnevnoj razini; c) promet i svakodnevni problemi s prometom; d) povezanost s prostorom i pripadanje ovom dijelu grada; e) kratkoročna i dugoročna revitalizacija*. Za svaki je kod sadržajno izdvojen odgovarajući tip odgovora (u italiku) dobiven u razgovoru s ispitanicima, odnosno stanarima istraživanih triju mjesnih odbora.

2.1. Post-potresna obnova i odlazak stanovnika

Većina je sugovornika naglasila da su imali različite razine oštećenja od potresa, ali da su unatoč njima ostali u svojim stanovima ili kućama iako poznaju i svoje susjede koji su se trajno ili privremeno morali odseliti jer nisu mogli u stanovima boraviti. Neki naglašavaju i da su se neki trajno odselili jer su stan prodali i da stanovnika ima manje u centru nego ih je bilo. Također imaju uvid u neke zgrade u svojim ulicama u kojima više nema nikoga ali nije im poznato što su sa stanovima napravili što pokazuje određen i vidljiv gubitak stanovnika, posebno djece. Većina je imala i težak proces obnove bilo s ovlaštenim instucijama, s upraviteljima zgrade (uglavnom GSKG-om) (Svirčić Gotovac, Zlatar Gamberožić i Adamović, 2021.; Svirčić Gotovac, Adamović i Zlatar Gamberožić, 2022.) ili pak s majstorima te su odustali od obnove i zadovoljili se određenom parcijalnom sanacijom.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

- *Centar Zagreba je izgubio svoje autohtono stanovništvo i mislim da je to dosta. Ja sam otišla iz stare vlaške u Jurišićevu. Oni koji su imali sredstva su popravili oni koji nisu su nažalost otišli (Ž, Stara Vlačka i Jurišićeva ulica)*
- *Žuta naljepnica je na zgradi, imali smo upravitelja zgrade GSKG čija je podrška je bila da mi daju broj da dalje zovem samo za skidanje dimnjaka. Osam mjeseci sam bio izvan zgrade. Od kolovoza 2021. čekamo na povrat 156 tisuća kn od kojih nismo vidjeli niti jednu jedinu lipu koji smo osigurali vlastitim sredstvima. Grad ne funkcionira niti njegove stručne službe (M, Pod zidom)*
- *Bilo kakav kontakt s ijednom institucijom, ustanovom, čovjekom koji je bio ovlašten pa čak i s onim dimnjačarom je bio „ajme majko“. Nisu bili oni koordinirani među sobom, a nakon toga da su se negdje u nekom trenutku iskoordinirali, što nisu nažalost pune 3 godine, i nikoga nema da to iskomunicira s nama. (Ž, Jurjevska ulica)*
- *Zgrada je iz 1936. i u zgradi su svi trajno iseljeni. Trebali su enormne količine papira dok na kraju i prizemni prostor nije predao svoje također i sada kada je sve skupljeno opet se ništa nije promijenilo. Ljudi su otišli iz te zgrade. Mi smo bili zelena i ostali smo živjeti u našoj zgradi (Ž, Pod zidom)*
- *Kuća je s kraja 18. st. i srećom je imala zelenu naljepnicu i nismo ništa imali oštećeno jer se kroz godine ulagalo i kuća se održavala. Niže zgrade nisu bile toliko pogođene (M, Tkalčićeva ulica)*
- *Sve što smo obnovili na nivou stana i zgrade bilo je iz vlastitih sredstava i digli smo kredit na razini zgrade čime nam se pričuva povećala tri puta i bitno je utjecalo na naš budžet, a čime su stanari vrlo nezadovoljni (Ž, Nova Ves, 2. sugovornica)*
- *Na Gornjem gradu sve što je obnovljeno, obnovili su ljudi doslovno iz svojih osobnih kredita i to su ono krpali. Evo da vam kažem, znači čovjek si pokrije krovnište, ali nema sebi novaca unutra srediti zid. Ja na današnji dan imam još 2 sobe koje muž i ja pomalo obnavljamo sami, koje su ispucale. Znači da uđete u te dvije sobe, vi vidite potres. Da ne kažem kad je lupio mali potres neki dan. Puklo mi je opet sve u kuhinji, ožbukano je bilo i prekrečeno. To su stare zgrade. (Ž, Jurjevska ulica).*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

- *Bilo je puno više djece. Kada je moja kćer išla u školu na Kaptol ona je radila u tri smjene, a sada radi u jednoj i još se hvale da radi u jednoj (Ž, Nova Ves, 1. sugovornica)*
- *Troje stanara je kod mene otišlo zbog potresa i znam još neke koji su otišli nakon potresa s Nove Vesi i Medveščaka. A puno je stanova i u kojima živi po jedan stanar. (Ž, Nova Ves, 2. sugovornica)*

Iz navedenih odgovora vidi se različita razina oštećenja od potresa na ovom području i iako ima stanara koji su trajno ili privremeno odselili vrlo je znakovito i da postoji dobar dio stanara koji su ostali u svojim kućama i stanovima te ne misle zasada odseliti jer im niti kuće nisu jako stradale. No, osim problema postpotresne obnove, postoji velik problem nesigurnosti prolaza kroz oštećene ulice na koje još uvijek padaju dijelovi fasada i komada žbuke sa zgrada što im značajno umanjuje kvalitetu života i što smatraju velikim problemom na svakodnevnoj razini. Majstore također vrlo teško pronalaze jer im se ne dozvoljava besplatan parking ili povlaštene karte za dolazak kamionima, odnosno slobodan pristup, pa svakodnevno plaćaju kazne za parkiranje što izaziva ogorčenje i kod jednih i drugih.

- *Moja kuća je iz 1927. ali je kompletno obnovljena prije 10 godina i nije uopće stradala. Međutim, ono što nam srozava kvalitetu života je prolazak nas stanara i djece po tim uličicama i svi smo u strahu da nama i djeci nešto ne padne na glavu. Druga stvar je da do majstora ne možeš doći ni za lijek, a koji uspiju to su takve peripetije jer im komunalni redari 'opale' kaznu jer istovaruje skelu. Tu jednostavno nema elastičnosti, a trebalo bi se radnicima Malinske, Mlinarske i Nove Vesi dati povlaštene karte, a ne da plaćaju kazne. Majstori izbjegavaju kad im kažeš gdje trebaju raditi što sve srozava kvalitetu života (Ž, Malinova ulica)*

U dijelu odgovora posebno se istaknula razlika i spram vlasnika i tzv. zaštićenih najmoprimaca koji u obnovi gotovo uopće nisu mogli sudjelovati jer nemaju pravo vlasništva nad stanom te niti na obnovu i sanaciju svih dijelova zgrade kao zajedničkih dijelova (zidovi, krovovi, fasada, dimnjaci, stepenište i dr.) koju provode samo vlasnici. Obnova također ovisi o zajedničkim sredstvima na računu zgrade (zajedničkoj pričuvi) te mogućnostima suvlasnika da sudjeluju u

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

većem angažmanu od toga i podižu kredite ili pokušavaju složiti sve potrebnu dokumentaciju prema Ministarstvu ili Fondu. Primjerice, u slučaju zgrade u Jurjevskoj ulici na Gornjem gradu, zgrada je imala svega četiri stana od kojih su dva vlasnička, a dva u najmu zaštićenih najmoprimaca tako da je obnova išla sporo i nekonstrukcijski te su unutarnji dijelovi zgrade ostali neobnovljeni.

- *Obnovili smo samo svoj stan koliko smo mogli jer na ostalo nemamo pravo i vlasnici su organizirali obnovu dimnjaka (M, Jurjevska ulica)*

Mnogi su istaknuli i da su u zgradama ili kućama većinom stariji građani koji uopće nisu željeli sudjelovati u obnovi osim minimalno potrebnog jer su već u kreditima od ranije, te nisu željeli dalje povećavati zajedničku pričuvu i naglašavaju da će radije živjeti u oštećenim zgradama i stanovima nego se zaduživati jer im to financijske mogućnosti ne dopuštaju.

- *Zgrada je iz 1928. godine i jedino što nam je napuklo su stepenice i to smo učvrstili s metalnom gredom, a vanjska fasada nije otpala. Kuća je od prije zadužena i još godinu-dvije ćemo to otplaćivati i niko ne želi da mu pričuva skoči jer nije nužno sve to popravljati (Ž, Nova Ves, 1. sugovornica)*

Slika 1.: Ulica Nova Ves

Slika 2.: Mala ulica uz Novu Ves: napuštena kuća

Izvor: autorica

2.2. Kvaliteta života na svakodnevnoj razini

Od postojeće javne i primarne infrastrukture stanari MO Gornji grad se žale da imaju samo ljekarnu (u Kamenitoj ulici) jer je jedno vrijeme zadnja trgovina mješovitom robom (u Ćirilometodskoj ulici) bila zatvorena te su zbog nabavke osnovnih namirnica bili prisiljeni ići u Donji grad. Za stanare mjesnog odbora Nova Ves također nije puno bolja situacija i za sve nabavke vezani su uz Kaptol centar. Postoji još jedna manja trgovina koja zasada radi dok su se mnoge manje trgovine koje su radile unazad 20-ak godina ugasile (mesnica, kiosk i sl.). Za većinu svojih potreba i usluga koje trebaju, od doma zdravlja (sada na Dolcu) i drugih institucija moraju se spuštati u Donji grad i Ilicu ili Kaptol centar, što je starijim stanarima ponekad vrlo teško. Osnovna (primarna) razina opremljenosti (Svirčić Gotovac, 2015.) ovog dijela grada je slaba i svakako utječe na zadovoljstvo i kvalitetu života stanara.

- *Mi nemamo bankomat jedan na cijelom Gornjem gradu. Mi nemamo frizera, mi nemamo liječnika, mi ništa nemamo.* (Ž, Jurjevska ulica)

S druge strane takvu situaciju im olakšava javni promet, odnosno poseban autobus (br. 105) koji prometuje Gornjim gradom s kojim je većina zadovoljna te bi bez njega, kažu, bilo još teže. Manji dio stanara, međutim, naglašava i kako se ovaj autobus premalo koristi i često bude poluprazan te kako bi se nešto moglo učiniti za njegovu bolju upotrebu. No, istaknuta je i primjedba oko okretišta ovog autobusa, koji se inače okreće kod javne garaže Tuškanac, da se okretište pomjeri bliže Ilici što bi starijim građanima bilo praktičnije.

- *Zašto se autobus ne bi mogao okretati na dnu Mesničke ulice, kod spomenika, gdje je blizu tramvaju, a ne kod garaže do koje se opet mora dugo hodati?* (M, Jurjevska ulica)

Najveće nezadovoljstvo ide ipak prema automobilskom prometu koji je na Gornjem gradu ponekad vrlo opasan i nesiguran kako za pješake tako i vozače koji generalno voze brzo i u sadašnjoj prometnoj regulaciji često namjerno rade i prekršaje kako bi manje kružili te time dovode u opasnost sebe i druge. Ističu i tzv. noćne utrke i objesnu vožnju, najviše mladih vozača, od sjevernog poteza prema centru (uz Kaptol centar i Medvedgradsku ulicu) na koje nitko ne reagira i koji osim što stvaraju buku i stres izrazito su opasni po život svih stanovnika

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

(stanara i vozača). Tu se još ističe regulacija kod Belostenčeve i Male ulice kao ona koju se često krši i koristi u nedopuštenom smjeru. Smatraju da je njihova svakodnevna sigurnost, a posebno ona školske djece, stoga vrlo često ugrožena, primjerice u Medvedgradskoj ulici u kojoj nema dovoljno uspornika brzine i gdje se vozi neprimjereno, a kao MO Nova Ves tražili su uspornike godinama unazad i traže i dalje. Tu ističu i kako je Vijeće gradske četvrti upućeno u taj problem, ali kako niti oni nisu mogli ispuniti taj zahtjev pa se pitaju zašto je to tako nemoguće riješiti i stoga nisu kao mjesni odbor zadovoljni komunikacijom s gradskom četvrti. Uz trenutno gradilište koje je prisutno na gotovo svim ulicama dodatno je onemogućen ili doveden u opasnost svakodnevni prolazak pješaka, naročito mama s kolicima ili manje djece. Time se ovdje želi istaknuti gotovo potpuna oduzetost ulice stanovnicima Gornjeg grada i Nove Vesi kojima se uz sve probleme s potresom život na svakodnevnoj razini dodatno otežao.

- *Imate noćne trke ovdje, nema uspornika, cijeli Gornji grad je vrlo opasan, a ne može proći majka s kolicima koliko je sužen taj prostor sa štitnicima sa strane. Dali smo prijedlog i da se ograniči brzina na 40 km na sat zbog povijesne jezgre. (M, Nova Ves)*
- *Ništa se nije promijenilo u odnosu na mjesnu samoupravu i ovo konzultiranje s vama me začudilo, iznenadilo, ali i razveselilo jer nas nikad niko ništa nije pitao, a mi u vezi uspornika konkretno tražimo tri pune godine. Stanari Medvedgradske 40 traže uspornik jer se auti zaletavaju i velika je vjerojatnost da će naletiti na neko dijete ili čovjeka. Ti naši papiri putuju ukrug i čak su i peticiju potpisali da bi se ovo proljeće vratilo nama od ureda za promet s pitanjem: jesu li stanari svjesni što traže? Ne znam što je ali ne žele postaviti uspornik (Ž, Nova Ves, 1. sugovornica)*

Dio kritika od strane stanara odnosio se i na buku koja dolazi iz ugostiteljskih objekata i kako na nju najčešće ne mogu utjecati jer se inspekcija i policija često oglašuju na takve pritužbe.

- *Slušam 'cajke' do 2 u noći i trpim buku iz ugostiteljskih objekata ovisno o tome kakav je vlasnik (M, Tkalčićeva ulica)*
- *Kafići izbace zvučnike vani i to je ludilo do tri četiri sata ujutro, a policija kad dođe oni stišaju i onda kad ode opet naviju dalje itd. (M, Nova Ves)*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

- *Ne možete tu uopće spavati s otvorenim prozorima, to je rely kao u Monte Carlu, od petka do nedjelje konstantno (Ž, Medvedgradska ulica, 1. sugovornica)*
- *Trebalo bi voditi računa za ubuduće, da se ne izdavaju dozvole i da ne može usred centra gdje ljudi žive biti noćni klub. Noćni klubovi idu negdje van grada (Ž, Medvedgradska ulica, 2. sugovornica)*

Nezadovoljstvo stanara ide i prema novom načinu odvoza otpada koji se planira kroz podzemne spremnike za koje, primjerice, u mjesnom odboru August Cesarec nisu zadovoljni kako s komunikacijom s Vijećem gradske četvrti tako niti s njihovom planiranom lokacijom.

- *Nama je došao prijedlog za podzemne spremnike otpada, a nije nam nitko rekao da će se smeće prestati odvoziti s kućnog praga kao primarni način odvoza i preko noći i da će biti drugačije te da budemo nosili smeće do tih spremnika. Lokacije su se rasporedile bez da smo mi te lokacije predložili. Mi bi trebali novi raspored. Komunikacija nije dobra s Vijećem gradske četvrti. (M, Tkalčićeva ulica)*

Dio stanara je nezadovoljan i čistoćom generalno te zapuštenošću starog dijela grada te to doživljavaju kao nebrigu za taj aspekt upravljanja gradskom imovinom.

- *Jako sam nezadovoljna. Sjećam se da je Zagreb bio čist i uredan. A kroz protok vremena se sve pokvarilo. (Ž, Stara Vlačka ulica, Jurišićeva)*
- *Ako ti je smeće ispred kuće, a ti nećeš očistiti treba ga prisiliti i kazniti, jer je tvoja zgrada, tvoj stan, pa izvoli prvo upozorenje, a onda kazna od grada (M, Nova Ves)*
- *Na Opatovini ima previše smeća vikendom, a tamo idu najviše turisti i mislim da bi trebalo riješiti da se uvedu turističke rute i da se one prvo moraju čistiti. Tako je u svim velikim gradovima (M, Jurjevska ulica)*

Što se tiče javnih i zelenih površina generalno su zadovoljni i smatraju da ih ima, ali da su neki ipak zanemareni poput parka na Opatovini ili parka Ribnjak, primjerice, ili nekih manjih zelenih površina i dječjih igrališta koje se može relativno brzo obnoviti. Također naglašavaju da je redovito održavanje istih često najveći problem. No, stanari Nove Vesi, primjerice, uopće nemaju dovoljno zelenih površina, ali su nadomak nekih postojećih parkova ili prostora koji su

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

zapušteni i više se ne koriste, primjerice Jurjevska park šuma ili stari park u Lepoj Vesi. To su lokacije koje bi se kroz kratko vremensko razdoblje dale urediti i stanarima tako poboljšati kvalitetu života, posebno u ljetnim mjesecima. Također smatraju da je vrlo malo javnih dječjih igrališta, što je, po njima, nedopustivo te se većinom slažu da se danas treba puno više ulagati u njih kao i u dječje vrtiće koji su vrlo stari i često u neadekvatnim prostorima.

- *Na Gornjem gradu mislim da ima dovoljno zelenih površina (M, Jurjevska ulica)*
- *Park na Griču se dosta koristi (Ž, VGČ)*
- *Imamo jedan mali park koji pripada našem MO-u iza škole u Mlinarskoj na kraju Lepe Vesi je livadica i dječje igralište ali sada je već puno godina prošlo i bilo je gradilište par godina i sve se jako potrošilo i sada zapušteno stoji. Park šuma Jurjevska pripada Gornjem gradu ali ljudi to koriste iako su staze neuređene i drveće porušeno itd. A dobili smo i informaciju da je to dječje igralište trenutno u procesu povrata vlasniku (Ž, Nova Ves, 1. sugovornica)*
- *Ja mislim da je ovdje najzapušteniji park Ribnjak i davao sam prijedloge da se uredi u stilu Jaruna, vježbalište za starije, za djecu, za pse, ljuljačke i igrališta u novom stilu. No, čitao sam i da je Ribnjak najzagađeniji park i treba osvjetljenje. Također i park kod škole M. Krleže isto sve derutno stoji, niti koš za igru se nije mogao napraviti (M, Nova Ves)*
- *Mislim da bi se trebali baviti vertikalnim zelenilom, terasama, krovovima, zbog toplotnih otoka jer neke ulice nemaju niti jedno drvo (Ž, Medvedgradska ulica, 1. sugovornica)*
- *Nama je problem park na Opatovini jer je problem uvesti vodu, projekt koji je kompliciran. Dječja igrališta ne postoje, a mislim da je javni interes da su djeca vani. Planirati igrališta je prioritet. (M, Tkalčićeva ulica)*
- *Najmanja stvar koju morate osigurati u centru su dječji vrtići (M, Pod zidom)*
- *Škole su obnovljene, ali mislim da vrtića nije dovoljno i problem je veći s njima (Ž, Nova Ves, 2. sugovornica)*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

S obzirom na veliki broj turista u ovom dijelu grada stanari su svjesni i dobrih i loših strana te djelatnosti i ističu ipak one lošije jer je, po njima, ključno da se sam grad bavi više strogom turističkom zonom u smislu njenog boljeg održavanja i čistoće ulica te posebno strožih propisa koji će jezgru štititi od nebrige i devastacije u svakom smislu. Jedan dio stanara misli i kako nema previše apartmana u ovom dijelu grada i kako zasada tzv. apartmanizacija nije toliko značajna, no drugi dio smatra da se taj proces intenzivirao i da je od potresa puno stanova prodano određenim poduzetnicima i investitorima koji sada grade i imaju u ponudi i stanove i apartmane. Može se reći da je situacija dvojaka i da su procesi komercijalizacije ipak prisutni te da se niti ne može točno znati kakvo je trenutno stanje i koje će sve posljedice nastati u ovom prostoru u skoroj budućnosti, no određene promjene su vidljive.

- *Turizam nam ne smeta i dopunjuje ekonomsku računicu i neki apartmani su u ponudi, zatim ugostiteljska ponuda, suvenirnice itd., no osjećamo da Grad ne osjeća ovu lokaciju top turističkom lokacijom jer smo mi i dalje zapušteni kao da ni nema turizma. Tražimo da sve funkcionira i da je uredno, čisto, ali nam se događa da par mjeseci čekamo da se zakrpa rupa nasred ulice. Napravi se uvijek, ali to traje predugo (M, Tkalčićeva ulica)*
- *Mi smo vam svaki dan u sandučiću nalazili 5-10 letaka. Ukoliko želite prodati, javite se na broj. Nama su majstori dolazili, hodali, htjeli ulaziti u stanove i nudili nam kupnju stana. Ali dosta ljudi je gore prodavalo jer su isto tako rekli: “Idemo u nešto manje, što si možda mogu priuštiti” (Ž, Jurjevska ulica)*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

2.3. Promet i svakodnevni problemi s prometom

Promet i problem parkiranja definitivno su najizraženiji problemi kojima su stanari i sami najviše davali prostora u razgovoru jer ih trenutna prometna rješenja nikako ne zadovoljavaju. Žale se na manjak parkirnih mjesta koji su dodatno oduzeti gradnjom Ban centra, primjerice, ili novom pješačkom zonom u staroj Vlaškoj, za koju se stanare nije dovoljno, po njima, konzultiralo. Žale se i na otvorena gradilišta nastala s obnovom od potresa za koja imaju razumijevanja s jedne strane, ali s druge nemaju, jer se često na ulicama ne ostavlja mjesto za prolazak pješaka, kolica s djecom i drugih prolaznika. Pojedine ulice kao što je Mlinarska ulica, nemaju pak uopće parkirnih mjesta. Najviše im pak smeta tzv. antiteroristička mjera koju je uvela Vlada postavivši zaštitnu ogradu uz Markov trg čime su građani onemogućeni u prolasku sjever – jug i koja se niti nakon poslanih pritužbi nije dala maknuti ili makar postaviti koridor za prolazak stanara. Time su se političke institucije postavile nadmoćno i nefleksibilno prema potrebama stanara Gornjeg grada, a lokalna razina vlasti, mjesni odbori i gradska četvrt, nemaju nikakve ovlasti u tom procesu.

- *Moje mišljenje je da ne treba pretjerivati s pješačkim zonama, jer ovdje, ipak mi prvenstveno moramo voditi računa o stanovništvu. Mene smeta i kad se govori o građanima jer građani su svi, a stanovnici su žitelji tog područja, stanari. I ako se uvodi pješačka zona, trebalo bi konzultirati stanovnike. Najmanje što možemo učiniti. Mi sad imamo ovaj apel od mjesnog odbora August Cesarec za ovu ulicu Pod zidom. Imali smo gradsku skupštinu, došao je prijedlog da se uvede pješačka zona i stanovnici prvo pitaju: “Gdje ćemo mi s našim autima?”, ili „Osigurajte nam mjesta u nekoj javnoj garaži“, ne znam, tamo je Langić. Ili dajte njima nekakve povlaštene karte koje će plaćati da mogu tamo doći, jer osim toga tamo i dolaze“ (Ž, Medvedgradska ulica, 2. sugovornica)*
- *Jako me smeta ta ograda. Koliko je to već 2 ili 3 godine da mi ne možemo s djecom proći nego prolazimo uokolo, a to nam je punkt gdje uvijek idemo u muzej jer mi smo*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

blizu i idemo pješice. Sada mi moramo zaobilaziti s djecom i ne možemo uopće doći ... ne razumijem zašto (Ž, o.š. K. Š. Đalski, Mlinarska ulica)

- *Baš smo nedavno diskutirali oko ograde. To je neefikasno, ružno i ničemu ne služi (Ž, Medvedgradska ulica, 2. sugovornica)*
- *Ono što mi se ne sviđa je to oduzimanje života iz centra grada. Trebaš dati ljudima koji tu žive neku mogućnost opstanka jer je naš najveći problem parkiranje koje su nam pooduzimali odasvuda, od Katedrale, Cesarčeve, Vlaške, a nigdje nam nisu dali nikakvu alternativu, a promet samo buja. Ovo zadnje što su napravili sa Starom Vlaškom napravilo je užasan prometni kolaps i kruženje automobila, zatim ima smeća posvuda i još također davanje apsolutnog primata ugostiteljima (Ž, Pod zidom)*
- *U Ban centru je grad trebao uvjetovati pri gradnji određen broj mjesta za grad i građane. Privatno-javno partnerstvo kod nas nema javnog benefita ni sadržaja (Ž, VGČ)*
- *Cijeli sjever se slijeva u Medvedgradsku i Medveščak i nešto treba napraviti s Ribnjakom... Trebali su iz Langove lijevo pustiti promet u Vlašku ulicu (Ž, Medvedgradska ulica, 1. sugovornica)*
- *Parkiranja nema na Gornjem gradu jer je trenutno gradilište, a dodatno su ga oduzeli Vlada i Sabor. Treba model koji je fleksibilan i omogućiti da parking bude rezerviran za institucije samo jedno vrijeme – dio dana - a kasnije da može biti za stanare (Ž, VGČ)*
- *Stanje puno komplicira Sabor i ja sam za izmještanje Sabora s Gornjeg grada. Osobno smatram da Gornji grad treba biti kultura, tu trebaju biti muzeji, kazališta, trebaju biti i lijepi restorančići, kafei. Mi smo ne samo ograđeni, nego niko ne može nikud pristupiti, niko se ne može parkirati, a turist se nema s kim slikati... (Ž, Jurjevska ulica)*
- *Kod škole K. Š. Đalski se stalno stoji ili je kolona prema Zvijezdi ili je kolona od Zvijezde. Znači gore je sad trenutno kolaps. Moram se osvrnuti i na parkirne karte jer plaćamo najskuplju parkirnu kartu u gradu Zagrebu. Mi smo crvena zona 1 to je 1400 kuna godišnje i mi naivno platimo parking karte Gradu Zagrebu, ali onda se ne možemo sparkirati. Možemo otići i ponovo onda platiti još jednom Tuškancu, ali sad imamo*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

plaćenu tu godinu i nadaš se da će se nešto promijeniti. Gornji grad je do prije 10 godina imao registarske oznake i tad je bilo super. No, kad je krenula ova kupovina stanova za apartmane došao je vlasnik apartmana i rekao: “Kako sad je i moje parkirno mjesto tu” i onda je odjednom ukinuto svima. (Ž, Jurjevska ulica)

- *Promet je kaotičan, juri se i vozi neprimjereno, treba staviti uspornike. Sada je veliki problem, gorući problem prohodnost jer pješaci ne mogu proći sa sjevenog na južni dio grada pa nisu mogli doći do trgovine u Ćirilometodskoj godinu dana. Policija nije udovoljila zahtjevu da se makne ograda koju su postavili, a pisalo se i Vladi od koje nismo dobili nikakav odgovor. Nema dijaloga. (Ž, VGČ)*
- *Ne može se centar grada kompletno zatvoriti za vozače. Ovo što je napravljena odluka o proširenju pješačke zone, čiji smisao uopće ne vidim i tko će tamo šetati, a drugo mi vozači kad idemo na pumpu niko nije razmišljao da Mlinovi, Gračani, Šestine, isto idu tamo i u 1 u noći je tulum, tankaju itd. i moraju čitav krug raditi na Smičiklasovu ili čak idu u suprotnom smjeru s pumpe. To srozava isto kvalitetu. Nisam ni za zabranu za promet preko Gornjeg grada jer će kolaps i usko grlo na Medveščaku biti još 600 puta gori i ja kao stanar više Medveščak uopće ne koristim (Ž, Malinova ulica)*

Neki stanari predlažu nova prometna rješenja i uvođenje tzv. prometa u mirovanju koji bi ojačao javni promet, a automobilski umanjio i usporio, odnosno bio bi dozvoljen samo za stanare i hitne intervencije te dostavu. No, dio njih ne želi prekid automobilskog prometa po Gornjem gradu jer bi, po njima, to bilo pogubno i dodatno bi stvorilo prometne gužve i 'kolaps' na čvoru Medveščak i uz obližnje ulice. Svi, međutim, zagovaraju bolji javni promet i svi se slažu da je javni promet najvažniji dio rješenja prometnog zagušenja centra grada. Također predlažu i neke nove alternativne modele poput električnih automobila i autobusa za Gornji grad koje bi grad i njegovi uredi mogli poticati u javnom prometu, a subvencionirati u modelu kupnje za stanare. Što se tiče uvođenja novih pješačkih zona vrlo su podijeljeni i dio jest za njih, ali dio još uvijek nije, te od njih ne vidi korist.

- *Kad bi javni promet bio reguliran kako spada. Prva stvar kad bi se moglo osloboditi tramvajsku prugu od drugih vozila i za centar je tramvaj najekonomičniji. Samo da je*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

javni promet reguliran da ga se ne koči. Ne vidim korist ni od pješačke zone, propadati će dućani, obrti, jer vi danas ne možete ništa prodati nikome tko neće doći autom na 100 m. (M, Tkalčićeva ulica)

- *Na Gornjem gradu promet treba biti za stanare i aktivirati pješačku zonu jer je promet sve gori (M, Jurjevska ulica)*
- *Predlagali smo da se napravi prometna studija za rotor na Jabukovcu kao novo rješenje za promet u mirovanju i za mini autobuse. Promet na Gornjem gradu bi mogao biti samo za stanare i hitne intervencije te podržavam promet samo za njih. To bi bilo prometno rješenje za cijeli Zagreb koji je problematičan za sebe gdje bi Gornji grad bio super pješačka zona, ali je problem gdje parkirati. Stoga je rješenje u javnom prometu, jer u trenutku kad imate učinkovit javni promet onda vam ne treba automobil (Ž, VGČ)*
- *Grad bi trebao poticati 'aute na struju' i ne znam postoji li subvencija na polovne osim za nove 'aute' koje daje država. U dvije stvari ih treba poticati, prvo za javni prijevoz i električne autobuse, a drugo, kao subvencije za poticaje stanara za kupnju električnih automobila? Poticati ono što je više ekološki i manje zagađuje te ne stvara buku (Ž, Mlinarska ulica)*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

2.4. Povezanost s prostorom i pripadanje ovom dijelu grada

Povezanost s ovim dijelom grada vrlo je izražena kod svih stanara i čak se može reći toliko jako prisutna kod nekih da im je nemoguće zamisliti život igdje drugdje. No, kod većine taj osjećaj pripadanja i brige, kako prema prostoru tako i prema zajednici s kojom se poistovjećuju i emotivno povezuju, postoji zbog dugogodišnjeg stanovanja i življenja te poznavanja svojih susjeda. Također ističu i da je ta uloga zajednice sada smanjena i ugrožena te da je bila jače prisutna ranije, prije dvadeset ili više godina. Međutim, većina se ne bi preselila niti živjela u drugom dijelu grada jer su svjesni njegove vrhunske lokacije, koju, ovaj dio grada, po njima ima, te također i široke dostupnosti.

- *Volim taj centar i tu gdje jesam i to mi se sviđa. Živim od pete godine i želim ostati. (Ž, Pod zidom)*
- *Ja osobno se ne mogu zamisliti da živim igdje drugdje nego gdje živim (M, Tkalčićeva)*
- *Naučila sam se živjeti tu i paše mi ta dostupnost. Vozim auto samo kad moram. (Ž, Pod zidom)*
- *Povezanost s identitetom Gornjeg grada, i Novom vesi također, je jako izraženo. Identitetski su ljudi jako vezani za svoj prostor jer tu žive dugi niz godina, pa su i međusobno povezani. Dugo se znaju kao u maloj sredini (Ž, VGČ)*
- *Ja obožavam stari grad, on je prelijep (M, Nova Ves)*
- *Ja se ne bih selila odavde pa nek se kuća klima i tu živim 43 godine i više sam nego srasla s ovom lokacijom. Uvijek sam govorila da meni vikendica ne treba, imamo vrtove i haustore (Ž, Nova Ves, 1. sugovornica)*
- *Imam divni vrt i osjećam se da imam privilegiju jer se popnem u vrt i spustim na Dubravkin put, i gdje toga ima, izuzetna privilegija (Ž, Mlinarska ulica)*
- *Rođena sam u Radićevoj i zaista volim Gornji grad i kvart. Imam vrt, uživam kao da sam u Zagorju, ali ako okolnosti budu takve da si to više ne mogu priuštiti ja ću bez problema tu kuću prodati i kupiti tri stana negdje drugdje, jer realno gledam na te stvari. Zamrlo je sve no tu sam. (Ž, Malinova ulica)*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

- *Ovdje nemam slobodu i osjećam se kao u zlatnom kavezu i otišla bih sutra. Za nas starije mislim da je neki drugi kvart bolji za život, no mladima je dostupniji i više im odgovara. Meni niko ne želi dolaziti u centar grada jer im je nezgodno dolaziti autom i ta kava je preskupa s parkingom (Ž, Medvedgradska ulica, 1. sugovornica)*
- *Bilo mi je teško kada sam otišla jer sam gore odrasla i živjela veći dio života, a s druge strane još se i prije potresa taj dio počeo gasiti, nestalo je mladih i postao je mrtav i tih. Navečer nema nikoga. Bilo je prije puno više ljudi. No, uvijek će to biti moj kvart i osjećat ću se tu kao kod kuće. (Ž, Nova Ves, 2. sugovornica)*
- *Ja nikako ne bih otišla, bez obzira na sve, i mislim da u perspektivi ima ideja, ima vizija, ima mogućnosti da se stvari pomaknu na bolje i da postignemo tu nekakvu simbiozu između toga da turisti, osim što dolaze samo na Kamenita vrata produže i po našem dijelu i da to nekako osmislimo (Ž, Medvedgradska ulica, 2. sugovornica).*

Iz ovih je izjava vidljivo da se mora uzeti u obzir i ovaj aspekt života u središtu grada koji može biti vrlo dobar pokretač prema planiranim promjenama i poboljšanjima kako bi se i dalje očuvala ova pozitivna pripadnost i povezanost stanara s istraživanim područjem. No, ne smije se zaboraviti i da ima jedan dio stanara koji bi radije otišli i napustili središte grada, ali nemaju izbora te ipak ostaju tu. Svakako, svima njima, i onima koji rado i onima koji nerado ostaju u središtu grada, može se značajno, i u kratkoročnom i u dugoročnom smislu, olakšati život poboljšavajući kvalitetu stanovanja i urbano-ekološke aspekte utječući na probleme s prometom, bukom, zagađenjem, zelenim površinama i drugim vrlo bitnim aspektima svakodnevnog života.

2.5. Kratkoročna i dugoročna revitalizacija

Kada se stanare pitalo za mogućnosti nekih dugoročnijih ali i onih kratkoročnijih rješenja za njihov prostor bili su vrlo kritični, ponekad čak rezignirani i pesimistični. No, određene prijedloge za pojedine točke u ovom području ili pojedinim ulicama na koje bi se moglo čak vrlo brzo djelovati i mijenjati ih, istaknuli su Opatovinu, plato Gradec, Gornji grad sa svojim muzejima, tržnicu Dolac te Ilirski trg. Za tržnicu Dolac i obližnju Opatovinu smatraju da grad vrlo loše upravlja njima i da se ne koriste brojne mogućnosti koje postoje, na primjer proizvode lokalnih proizvođača iz okolice, ali i unutarnji dio tržnice koji je poluprazan. Opatovina je također većinom poluprazna, prolazna i zapuštena. Za sve su se te lokacije složili da su vrlo neatraktivne te ne odgovaraju povijesnoj važnosti ovog dijela (glavnog) grada i u kulturnom i povijesnom smislu. Ističu i kako su posebno kulturne aktivnosti zamrle, a Gornji grad postaje spavaonica. Posebno se ističe, od većine sugovornika, da Vladu RH i Hrvatski Sabor treba iseliti s Gornjeg grada i da bi njihov smještaj bio bolji izvan centra kako u sigurnosnom tako i u smislu svakodnevnog funkcioniranja ovih institucija, a i samog Gornjeg grada. Od kada je uveden antiteroristički režim i stavljena ograda uz Trg sv. Marka osjećaju da im je ionako smanjena kvaliteta života dodatno ugrožena i narušena.

- *Grad treba biti inicijator i osmisliti gospodarske mjere koje bi podržale kreativnu industriju. Koristiti Gornji grad ne samo za trgovinu i konzumaciju. Gornji grad ne treba biti muzej i imati samo tradicionalne obrte već treba biti životan (Ž, VGČ)*
- *U bilo koje doba Opatovina je otužna i kome ona treba? Od Franjevaca do Dolca može biti jedna cvjetna aleja i to bi bilo prekrasno (M, Pod zidom)*
- *Tržnice više ne smiju koristiti taj prostor na Opatovini i treba ih osloboditi od kućica i staviti 4 drveta i 5 klupa i da imate prostor da možete badava sjediti u centru grada. Cijeli prostor se komercijalizirao (M, Tkalčićeva ulica)*
- *Imamo u periferiji OPG-ove i Dolac mora biti namijenjen njima, a ne da prodajemo kineske suvenire (M, Pod zidom)*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

- *Grad ne radi ništa i interes ne postoji, a Vladu i Sabor treba preseliti s Gornjeg grada (M, Jurjevska ulica)*
- *Vladu i Gradsku skupštinu bih apsolutno iselila zato što su svi gradski funkcioneri dolje kod Paromlina pa stalno idu gore na Gornji grad i bolje da se presele. Zašto bi bili u Ćirilometodskoj ulici. (Ž, Malinova ulica)*

Slika 3.: Ulica Opatovina

Izvor: autorica

Slika 4.: Park na Opatovini

Izvor: autorica

U gospodarskom smislu predlažu određene olakšice za najam praznih lokala od strane grada ili države kako bi ih se lakše moglo pokrenuti različitim uslugama, a ne da puno njih sada već godinama stoji prazno.

- *Masa lokala koji su prazni, i da je država ili grad dobar vlasnik, dali bi to u funkciju za 1 kn samo da to ne propada i da to ima na deset godina, jer zapušteni prostori ničem ne služe (M, Tkalčičeva).*
- *Treba revitalizirati ovaj centar grada da počne živjeti. Ja vam ne znam reći na koji način, ali valjda postoje stručne službe koje bi se time trebale početi baviti (Ž, Pod zidom)*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

- *Dati lokalne urede u najam vrlo jeftino, udrugama i sl., oživjeti ih za 1 kunu najma pa da makar plaćaju režije, da se otvore mali obrti. Takve stvari bi trebao Grad subvencionirati. Možda i Zvijezdu napraviti kao mali plac (Ž, Medvedgradska ulica, 1. sugovornica)*

Obnova od potresa nije, prema stanarima, adekvatna naročito u smislu vanjskih pročelja i predlažu da se kao i vani, u drugim europskim gradovima, ostavi vanjski izgled u starom stilu, a sve iznutra poruši i gradi na moderan i siguran način. Stanari podržavaju zaštitu urbanističke cjeline i uklapanja postojećih starijih, ali i onih novih zgrada u nju. Također su, međutim, primijetili i pojavu otkupljivanja cjelokupnih zgrada koje se planiraju rušiti i graditi za prodaju stanova, i čega su stanari svjesni i vide u svom susjedstvu. Smatraju i da to često nije kontrolirano niti od konzervatora niti od drugih gradskih službi te da neki pojedinci ipak rade kako žele što ostavlja prostora procesima gentrifikacije (Čaldarović i Šarinić 2008.; Svirčić Gotovac, 2010.; Zlatar, 2013.) i elitnog stanovanja te na kraju nemogućnosti dolaska niže i srednje klase stanovnika zbog izrazito visokih cijena stanova na tržištu.

- *Treba fasadu možda zaštititi, ali ovo unutra sve srušiti i graditi iznova (M, Tkalčićeva ulica)*
- *Ne vidim ekonomsku isplativost da se mora obnoviti nego će se graditi više zamjenske zgrade. Otkupit će se zgrada i doći novi ljudi, bogatiji najčešće (M, Tkalčićeva ulica)*
- *S jedne strane cjepidlačenje konzervatorsko, a s druge strane ona zgrada s druge strane Ribnjaka nije smjela biti dozvoljena, crno sa žutim ne ide. I kad sam ja rekla konzervatorima da je to ruglo, konzervatori kažu: „a to je Vaše mišljenje“ (Ž, Malinova ulica)*

Svi se slažu i da Grad, najčešće, treba biti pokretač brojnih aktivnosti, a posebno onih u kulturi i društvenom životu te poticati javne institucije, posebno muzeje i centre za kulturu, da više uključuju lokalnu zajednicu u svoje aktivnosti. Posebno se tu ističe briga za mlade i djecu koji više nemaju puno mjesta za svoje aktivnosti iako ističu pozitivan primjer centra Ribnjak koji se aktivirao u zadnje vrijeme i nudi određene aktivnosti.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

- *Muzej grada Zagreba ima lijepi vrt recimo, a kulturne institucije bi se trebale otvoriti i služiti više zajednici, kroz programe okrenute zajednici. Imamo program 'Kultura u zajednici' koji stimulira lokalnu zajednicu i 'soft' mjerama se to može pokrenuti, ali se i same ustanove također trebaju otvoriti i pokrenuti društvenost (Ž, VGČ)*
- *Na Gornjem gradu je bilo puno više kulturnih sadržaja, klubova, kafića gdje smo izlazili, a sada više nema ništa. (Ž, Mlinarska ulica)*

Slika 5: Tkalčićeva ulica prema Kaptol centru

Izvor: autorica

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA SA ZAINTERESIRANIM INSTITUCIJAMA: TURISTIČKOM ZAJEDNICOM GRADA ZAGREBA I ZAGREBAČKOM NADBISKUPIJOM

3.1. Rezultati intervjua sa zainteresiranim institucijama

Tijekom veljače 2023. godine provedena su dva intervjua s predstavnicima dviju zainteresiranih institucija ključnih za proces urbane obnove ovog dijela grada Zagreba, sa Zagrebačkom nadbiskupijom i Turističkom zajednicom grada Zagreba (TZGZ). Oba predstavnika imala su vrlo konstruktivne i realne ideje te prijedloge za očuvanje identiteta povijesne jezgre Zagreba, ali i konkretne prijedloge kako očuvati vitalnost i održivost multifunkcionalnog središta grada. U tom smislu očekuju veći angažman gradskih i državnih institucija kako bi se očuvala baštinska, povijesna te njima najvažnije, sakralna i turistička atraktivnost, te kako bi se stanare i posjetitelje zadržalo, ali i privuklo u budućnosti.

a) Turistička zajednica grada Zagreba (TZKZ)

Predstavnici ovih dviju institucija pojasnili su prvenstveno svoju ulogu i doseg rada u mogućem procesu obnove i u tom je smislu predstavnik Turističke zajednice grada Zagreba naglasio da „*što se tiče Turističke zajednice ona je tu da stvara turistički razlog dolaska, da stvara događanja, atraktivnosti, podupire ideje umjetničke, kreativne, znanstvene i druge, koje će pridonositi tome da Zagreb bude prepoznat i dalje kao turistička destinacija*“ (M, TZGZ). U tom se procesu Turistička zajednica grada Zagreba stoga vidi kao proaktivan akter, ali također i kao onaj koji ima ograničenu moć djelovanja i vrlo specificiranu djelatnost te može

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

djelovati uglavnom u krajnjoj fazi procesa revitalizacije na način promocije i dobre prakse pozivanja posjetitelja na određene projekte i javne prostore, ali ne i suodlučivanja u tom procesu u njegovoj fazi razvoja.

U odnosu na potres istaknuto je da je vrlo negativno utjecao na turističku djelatnost jer su brojne građevine (sakralne, kulturne i javne) oštećene i privremeno zatvorene za posjet i time je središte grada izloženo smanjenoj atraktivnosti i posjećenosti. Nadalje se o tome navodi: „S obzirom na potres imamo prilično veliki rez koji se dogodio, a u najbitnijem je dijelu grada. Jako puno dijelova grada je oštećeno, gotovo svi sakralni objekti, palače, muzeji, a poanta je da je veliki dio interesa prema sakralnom turizmu sada ugašen (Franjevačka crkva, crkva sv. Marka, Katedrala, sv. Katarina i druge te također samo par muzeja koji su otvoreni), jer sve ovisi o tim građevinama koje su oštećene“ (M, TZGZ). No, naglašava se i da sudjeluju i rade na velikom broju događanja i manjih projekata, od Festivala svjetla koji će se opet održati i na Gornjem gradu i u parku Ribnjak u mjesecu ožujku, do brojnih drugih kako bi se kulturna i turistička ponuda grada, prvenstveno središnje zone grada, ojačala u svrhu javnog interesa. „Grad nas kontaktira za pojedine projekte i imamo dobre odnose sa svim muzejima i kulturnim akterima. Bilo koja revitalizacija je Turističkoj zajednici korisna i zanimljiva, ali naš će doprinos biti ako imamo što promovirati kada određeni projekt bude gotov da mi kreiramo materijale i promidžbu za javnu svrhu i interes (M, TZGZ).

Zaključno se može naglasiti da je Turističkoj zajednici grada Zagreba povijesna jezgra grada izrazito važna kao i očuvanje njegovog identiteta koji je dio sadašnje ali i buduće turističke i kulturne ponude na kojem se mora izrazito pažljivo i strateški raditi uvažavajući proces prostornog planiranja i važnosti uređenja grada. „Nama je izrazito bitna jezgra grada kao dio zagrebačkog identiteta i dio kulturne i turističke ponude jer razlog dolaska u središte je najčešće zbog kulturne ponude. Stoga je nama stari dio grada, u bilo kojem smislu definitivno važan, jer utječe na dojam i osjećaj o gradu samom, a uređenost nečega, grada prije svega, govori i o nama samima i o privlačenju i pokazivanju onog što smo mi“ (M, TZGZ). U svemu tome dodatno se stavlja naglasak na važnost javnog interesa i dobrobiti za građane koja je primarna i kako je predstavnik na kraju istaknuo: „Mi kao Turistička zajednica pazimo jako na

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

građane jer nismo mi svrha sami sebi i ako nešto nije dugoročno dobro za građane neće biti dobro niti za turiste“ (M, TZGZ). Iz svega navedenog može se zaključiti da Turistička zajednica grada Zagreba podržava planirani proces obnove i revitalizacije povijesne cjeline grada Zagreba te očekuje određeni vid suradnje, kako u kratkoročnom, tako i u dugoročnom smislu, no tu suradnju može podržati u onom omjeru u kojem je njen primarni i specifični, ali i zakonski djelokrug djelovanja.

Slika 6.: prostor uz Kaptol i Katedralu

Izvor: autorica

b) Zagrebačka nadbiskupija

Predstavnik Zagrebačke nadbiskupije je također pojasnio prvenstveno ulogu i viđenje rada Crkve i Nadbiskupije u mogućem procesu obnove i u tom je smislu naglasio da se podrazumijeva da „Crkva sebe vidi u obnovi i oblikovanju užeg središta grada jer je i vlasnica velikog dijela tih objekata, i mi smo zainteresirani. Ali ono što je Crkvi jako važno u toj obnovi, u toj novoj slici središta grada, je zadržati autentičan izgled. Poželjne su i kombinacije modernog i tradicionalnog no važno nam je da se sačuva taj identitet“ (M, Zagrebačka nadbiskupija). Svjesni su da se od potresa u ovom dijelu grada reducirao broj posjetitelja i da je oštećenje same Katedrale i većine crkvi u središtu, dovelo do toga da opada i broj vjernika i broj posjetitelja. „Mi vidimo da i turistima i vjernicima jako fali Katedrala i prostor oko nje i treba imati na umu da je ta urbana cjelina i naša najveća vrijednost. Stoga treba sačuvati autentičnost, ali na razborit način“ (M, Zagrebačka nadbiskupija).

U procesu obnove kroz multisektorski rad i planiranje prostora, kojeg podržavaju, naglašava se i da je bitno pitanje tko će i s kojim sredstvima provoditi sam proces jer očekuju i da se i grad i država značajnije uključe i pomognu. „Crkva računa obnoviti i vlastitim sredstvima, ali ono koliko može i ne mogu se tu ni država ni grad izuzeti jer prvo i najvažnije pitanje je kojim sredstvima? Primjerice, predstavnik je istaknuo kako „nijedna kaptolska kurija nije bila prihvatljiva kao prijavitelj za europske fondove, a sve su zaštićeno kulturno dobro, te nije jasno zašto je tako i država tu mora pomoći (M, Zagrebačka nadbiskupija). Također, posljedično po njima, slijedi da svima odgovornima i uključenima u ovaj proces, obnova mora biti cilj bez obzira tko je trenutno na vlasti kako bi se u dugoročnom smislu revitalizacija provodila na jedan sustavniji način jer kako se nadalje istaknulo „kad je u pitanju uređenje centra grada i užega središta, koji je zapušten i tu se nije razmišljalo desetljećima o obnovi, ne bi se smjelo voditi na način tko je na vlasti nego imamo strateški cilj: središte grada se obnavlja i gotovo“ (M, Zagrebačka nadbiskupija).

Što se tiče parka Ribnjaka također su otvoreni za njegovu obnovu no naglašavaju da im je park oduzet nakon Drugog svjetskog rata i da taj povrat još uvijek nije riješen te je sada u

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

vlasništvu grada Zagreba. „*Park Ribnjak je nama kamen spoticanja i oduzet je Crkvi nakon 2. sv. rata i nije mu vraćen, a nije se dogodilo još ništa u tom povratu te je do samih vrata vlasništvo grada Zagreba. To je prva stvar gledano s naše strane, ali dakako da se vidimo da sudjelujemo u oblikovanju tog prostora i da mu se da neki štih i duh*“ (M, Zagrebačka nadbiskupija). Predstavnik je istaknuo i da su postojale neke inicijalne ideje s uređenjem parka koje bi se mogle preispitati kao i s njegovim vrtovima koji su u sastavu Crkve (staklenik i nekadašnja oranžerija i druge) koji se mogu revitalizirati i povezati s crkvenim muzejem i Katedralom (Dijecezanskim muzejem) te Nadbiskupskim dvorom.

Nadalje u tom je procesu vrlo važno riješiti pitanje prometa i, po njima je, nužno zatvoriti automobilski promet kod Franjevačke crke na Kaptolu od ulice Kaptol do Katedrale, kako bi protok posjetitelja i vjernika bio što lakši te javno i pješački dostupan. „*Ključna stvar je zatvaranje prometa i to bi trebali osmisliti prometni stručnjaci, i po nekakvom našem sudu idealno bi bilo zatvoriti promet kod Franjevačke crkve i ulice Kaptol i da tu prometa nema. Moramo razmišljati i o dostavi za Dolac no čini mi se da jako malo razmišljamo o korištenju podzemnih garaža i tunela i slično, jer tu ispred Katedrale imamo tržnicu Dolac što je sve zajedno jako kompleksno pitanje. Osmisliti dostavu je važno*“ (M, Zagrebačka nadbiskupija). Što se tiče potencijalnih garaža ili parkirališta Crkva posjeduje kod Katoličko-Bogoslovnog fakulteta (KBF) u Vlačkoj ulici svoje parkiralište koje se koristi i sada je u najmu te bi se moglo razmišljati može li se imati od njega veću upotrebnu vrijednost. Nikako nisu da se promet rješava neposredno uz Katedralu ili park Ribnjak. „*Na početku Palmotićeve ulice i iza je KBF i tamo je unutranje parkiralište, i u najmu je i to je isto neiskorišteno, te bi se tu dalo napraviti nekoliko etaža podzemne garaže*“ (M, Zagrebačka nadbiskupija).

Prema socio-demografskoj slici središta grada vrlo su zabrinuti, u odnosu na posljedice iseljavanja nastale nakon potresa, ali isto tako i neovisno o njemu, jer je svakodnevna činjenica da se ovaj dio grada prazni i depopulira. „*Vidimo silazni trend i u Katedrali i u drugim župama i broj vjernika je bio sve manji iz godine u godinu. Onda se dogodio trenutak potresa u kojem je jedan dio, ne mali broj, otišao i koji se nije vratio. Definitivno ih je manji broj i potres je jedan od uzroka.* No, predstavnik je naglasio i kako je zbog potresa narušen dolazak vjernika

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

iz cijelog Zagreba i okolice u središte, a koji je nekada bio vrlo dobar, te kako se zbog oštećenja Katedrale navika dolaska u nju i ovaj dio grada značajno promijenila. I stoga se s obnovom očekuje povratak vjernika i veći broj posjetitelja. *„Vjernička slika je jako narušena. Središte grada je bilo isповjedaonica cijelog grada, ali sada se manji broj vraća jer su našli neke svoje nove baze. Vidimo veliku promjenu i puno je ljudi što odselilo što promijenilo navike dolaska (M, Zagrebačka nadbiskupija). Na kraju je predstavnik zaključio kako je izrazito važno ne razmišljati samo kratkoročno već minimalno dvadeset godina unaprijed te imati viziju razvoja ovog dijela grada kako bi se što uspješnije involviralo sve potrebe stanara i građana te Crkve. „Ne razmišljati na način što ćemo raditi za pet godina nego za dvadeset godina vidjeti i razmišljati kako će grad izgledati jer mi činimo ono što možemo i bitno je da svako odradi svoj dio savjesno“ (M, Zagrebačka nadbiskupija).*

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

4. ZAKLJUČNE ANALIZE I PREPORUKE

Iz svega analiziranoga i navedenoga može se istaknuti da se sociološkim istraživanjem Gornjeg grada i Kaptola detektiralo velik broj problema koji muče stanare, korisnike i posjetitelje ovog dijela grada Zagreba. Istraživanjem se ustanovilo i koje su to 'urgentne točke' i lokacije, prije svega javni prostori, na koje se može djelovati, te koje bi mogle biti polazne u planiranoj revitalizaciji i urbanoj obnovi. Dobivenim se rezultatima iz kvalitativnih metoda fokus grupe i intervjuja sa stanarima i stručnjacima, vrlo detaljno moglo istaknuti najveće probleme ovog prostora. No, mora se naglasiti i da je s obzirom na mali uzorak i vrlo ograničeno razdoblje provedbe, teško donositi neke općenite i vrlo generalizirane zaključke koji bi vrijedili za cijelo područje Gornjeg grada i Kaptola. Ipak, vrlo su značajni svi uvidi i nalazi koje su nam iznijeli stanari i stručnjaci uključeni u istraživanje te će se kroz preporuke naglasiti sve one važne, kako u kratkoročnom tako i dugoročnom smislu. Zanimljivo je naglasiti da je upravo vrlo sličan stav i razmišljanje stanovnika ovog dijela grada postojao i kao rezultat Sociološko-demografske studije iz 1979. godine, a spomenute na početku, odnosno kako se i danas mogu pratiti gotovo identična očekivanja i prijedlozi stanovnika koji postoje još unazad nekoliko desetljeća. Neki od tadašnjih očekivanja, navedeni u preporukama i zaključcima, bili su: povećanje standarda stanovanja; povoljnija regulacija prometa; trajni sistem održavanja kulturno-historijskih spomenika i uvođenje nekih novih sadržaja (Sociološko-demografska studija, 1979.:211).

Danas je stoga vrlo važno naglasiti ili možda ponoviti, da stanari od planirane urbane obnove očekuju ažurno djelovanje gradskih institucija jer su od potresa i usporene obnove privatnih stanova i zgrada, vidljive i brojne promjene koje utječu na ostale aspekte njihovog stanovanja i života. Promjene su posebno vidljive u socio-demografskom, prometnom, kulturnom, urbanističkom te identitetskom aspektu i opterećene su dodatno činjeničnim procesima depopulacije i senilizacije potvrđenima i zadnjim popisnim podacima iz 2021. godine. Sve spomenuto obvezuje politiku i struku da zajedno djeluju prema javnim i urbanim interesima te poboljšanju kvalitete života ovog dijela povijesne cjeline grada Zagreba, a

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

posebno rješavanju (automobilskog) prometa i parkirališnih mjesta koji ih posebno opterećuju. Također je stoga vrlo indikativno, osvrnemo li se opet na staru Studiju iz 1979. godine, da su se već tadašnji autori u zaključcima Studije s pravom pitali: „je li razvoj privatnog prometa uopće spojiv sa idejom revitalizacije?“, jer je tada preko 50% stanovnika izjavilo da ih promet jako ometa (1979.:210). U odnosu na današnju situaciju taj je udjel bio i značajno viši tako da se promet pokazao najvećom smetnjom te nerješivim problemom već desetljećima.

Kad se tome pridodaju sve teškoće koje stanari imaju zadnjih nekoliko godina s obnovom od potresa i iseljavanjem, mogućnosti za revitalizaciju se čine vrlo teškima. Stoga je vrlo važno pitanje kako s obzirom na sve primjetnije procese prodaje oštećenih zgrada i stanova, potencijalna transformacija i revitalizacija ovog dijela grada treba izgledati. Odgovor je zasigurno u vrlo pažljivom basiranju identiteta zaštićene povijesne cjeline grada s njegovim razvojem u multifunkcionalnom smislu (stanovanjem, gospodarstvom, kulturom, turizmom i dr.), a kako bi ovaj dio prostora grada dugoročno (p)ostao vitalan, održiv i atraktivan.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

PREPORUKE ZA GORNJI GRAD I KAPTOL:

- 1) osiguravanje gornjogradskih ulica i prolaza od urušavanja i pada materijala i žbuke s oštećenih i napuštenih kuća osiguravanjem koridora za pješake ili ograđivanjem takvih građevina;
- 2) pojedine (zapuštene) javne i zelene prostore na Gornjem gradu i Kaptolu izabrati za planiranu revitalizaciju (*small scale project*) u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom periodu provedbe (uzeti u obzir prijedloge stanara: Opatovina, plato Gradec, tržnica Dolac, park šuma Jurjevska, Dubravkin put, park Ribnjak, Ilirski trg i dr.) kako bi se podigla kvaliteta života na svakodnevnoj razini;
- 3) preporuka je ukidanje ili 'omekšavanje' tzv. antiterorističke mjere na Trgu sv. Marka i uvođenje koridora za prolaznike i posjetitelje jer ovu mjeru doživljavaju izrazito otežavajućom i stanari i korisnici, ali i posjetitelji, jer teško mogu doći do škola, muzeja i drugih javnih institucija te privatnih stanova također;
- 4) preporuka je većine stanara i zainteresiranih građana da se državne institucije Vlade RH i Hrvatskog Sabora izmjestе izvan zone središta grada;
- 5) osnažiti plan provedbe sustavne prometne regulacije za cijelu povijesnu cjelinu grada koja je opterećena automobilskim prometom sa sjevera i podsljemenske zone (rješavanje parkirališnih mjesta za stanare, jačanje javnog prometa utemeljenog na alternativnim i održivim rješenjima, uvođenje novih pješačkih zona s prometom u mirovanju, biciklističke staze, smanjenje brzine vožnje u središtu grada);
- 6) preporuka je osmisliti financijske mehanizme za uspostavu priuštivijih stambenih modela kojima bi se omogućilo novim ili mlađim stanovnicima dolazak u središte grada (stanovanje po modelu javnog najma ili subvencioniranog stanovanja) kako bi se poboljšala socio-demografska slika ovog dijela grada i usporilo postojeće procese depopulacije i senilizacije;
- 7) ojačati lokalnu razinu vlasti (mjesne odbore i gradsku četvrt) da s ovlaštenim gradskim uredima i samim stanarima više participiraju u projektima kulturnih i

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

društvenih aktivnosti (posebno za stariju i mlađu populaciju), kako bi se imidž ovog dijela grada kao 'spavaonice i zamrlog' dijela napustio, te učinio vitalnijim i atraktivnijim na razini svakodnevnog života;

- 8) preporuka je da ovlaštene gradske i državne institucije omoguće potencijalnim gospodarskim akterima mogućnost iznajmljivanja napuštenih lokala u prizemlju zgrada kroz model jeftinog najma bez velikih troškova kako bi se oživjelo određene obrte i trgovinu (domaći proizvođači hrane i drugih proizvoda) te spriječilo daljnju degradaciju gospodarskih djelatnosti u središtu;
- 9) započeti suradnju s gradskim institucijama/uredima, Zagrebačkom nadbiskupijom i drugima na projektima revitalizacije prostora oko Kaptola i parka Ribnjak;
- 10) daljnje jačanje participacijskog procesa s građanima (stanarima i korisnicima ovog dijela grada) u promišljanju procesa urbane obnove.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

5. REFERENCE:

1. Čaldarović, O. i Šarinić, J. (2008). First signs of gentrification? Urban regeneration in the transitional society: the case of Croatia. *Sociologija i prostor*, 46 (3/4): 369-381.
2. *Sociološko-demografska studija Gornjeg grada i Kaptola* (1979.). Centar za povijesne znanosti i Odjel za povijest umjetnosti u Zagrebu, voditelj studije: prof. dr. sc. Milan Prelog., Zagreb.
3. Svirčić Gotovac, A., Adamović, M. Zlatar Gamberožić, J. (2022). Main Challenges of Post-Earthquake Renovation in the case of Zagreb City Center. *Journal of Regional and City Planning*, Vol. 32, No. 2, pp. 115-132. DOI: 10.5614/jpwk.2022.32.2.7
4. Svirčić Gotovac, A., Zlatar Gamberožić, J., Adamović, M. (2021). Obnova zagrebačkog Donjeg Grada nakon potresa iz perspektive stanara. *Sociologija i prostor*, Vol. 59, 2 (221), 135-159. (online first) <https://doi.org/10.5673/sip.59.2.1>
5. Svirčić Gotovac, A., Adamović, M., Zlatar Gamberožić, J. Petrović, N., Fila, F. (2021). *Sociološka studija pilot projekta Blok 19. I. faza rada na Programu cjelovite obnove povijesne urbane cjeline Grada Zagreba*. Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 1-45. https://www.idi.hr/wp-content/uploads/2021/05/ss_blok19_idiz.pdf
6. Svirčić Gotovac, A., Zlatar Gamberožić, J. i Nikšić, M. (2021). Public participation in post-communist cities between stagnation and progress: The examples of Zagreb and Ljubljana. *Urbani izziv*, volume 32, no. 1, 75-84. DOI: 10.5379/urbani-izziv-en-2021-32-01-001
7. Svirčić Gotovac, A. (2020). *Sociološki aspekti obnove: model urbane održivosti: vrijeme je za uvođenje urbanih modela primjerenih 21. stoljeću*. *Perspektive*, 10 (1-2), 28-32. ISSN 1848-140X
8. Svirčić Gotovac, A. (2020). Učinci procesa privatizacije stanovanja u postsocijalističkoj Hrvatskoj. *Geoadria*, 25 (2), 151-176. <https://doi.org/10.15291/geoadria.3083>

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

9. Svirčić Gotovac, A. i J. Zlatar Gamberožić (2020). Obrana javnih prostora u zagrebačkim slučajevima „Čuvamo naš park“ i „Vratite magnoliju“. *Sociologija i prostor*, 58 (2020) 216 (1): 5-31. <https://doi.org/10.5673/sip.58.1.1>
10. Svirčić Gotovac, A., Kerbler, B. (2019). From post-socialist to sustainable: The city of Ljubljana. *Sustainability*, 11 (7126), 1–16. <https://doi.org/10.3390/su11247126>
11. Svirčić Gotovac, A.; Zlatar, J. (2015). Urban Processes in Zagreb. Residential and Commercial Developments., *Geografski glasnik*, Vol. 77/1, 29-45.
12. Svirčić Gotovac, A. i Zlatar, J. (2015). (Ur.). *Kvaliteta života u novostambenim naseljima i lokacijama u zagrebačkoj mreži naselja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Posebna izdanja, 147-183.
13. Svirčić Gotovac, A. (2010). Aktualni revitalizacijski i gentrifikacijski procesi na primjeru Zagreba. *Sociologija i prostor*, 48, 187 (2), 197–221.
14. United Nations, Goal 11: Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable. <https://sdgs.un.org/goals/goal11>.
15. Zlatar, J. (2013). *Urbane transformacije suvremenog Zagreba. Sociološka analiza*. Zagreb: Plejada i Institut za društvena istraživanja.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

6. PRILOG: PROTOKOL PITANJA ZA FOKUS GRUPE I INTERVJUE

SOCIOLOŠKA STUDIJA GORNJI GRAD I KAPTOL U OKVIRU RADA NA PROGRAMU CJELOVITE OBNOVE POVIJESNE JEZGRE GRADA ZAGREBA

Vodič/protokol za fokus grupe/intervjue sa stanarima

Uvod u fokus grupu i diskusiju

Cilj fokus grupe je da se kroz grupnu diskusiju dođe do odgovora na pitanja o kvaliteti života u Gornjem gradu i Kaptolu kao dijelu povijesnog središta Zagreba nakon potresa iz 2020. g. te ispita kakvo je stanje s provedbom obnove oštećenih zgrada, ali posebno i s revitalizacijom ovog dijela grada u dugoročnom smislu. Fokus grupa provodi se u cilju izrade Sociološke studije za prostor Gornjeg grada i Kaptola u okviru Programa cjelovite obnove povijesne jezgre Grada Zagreba koju provodi Institut za društvena istraživanja u Zagrebu u suradnji sa Zavodom za prostorno uređenje Grada Zagreba.

U samoj provedbi fokus grupe poštuju se određena pravila kako bi diskusija bila što uspješnija. Važno je znati da ukoliko želite nešto reći, slobodno se možete javiti za riječ i moderator grupe će Vas prozvati. Pri tome Vas također molimo da drugima dozvolite da iznesu svoje mišljenje i da ih ne prekidate ili ne govorite svi uglas. Osim toga, molimo Vas da se osjećate slobodno reći sve što smatrate korisnim za navedene teme. Uloga moderatora je da usmjerava razgovor, postavlja pitanja i daje riječ ili može i prekinuti sudionika ukoliko smatra da se treba prijeći na novo pitanje ili netko drugi želi nešto reći. Fokus grupa obično traje između 90 i 120 minuta.

Razgovor se snima kako bismo mogli napraviti transkript razgovora i analizirati ga. Vaše sudjelovanje u diskusiji je posve anonimno, tj. Vaše ime ni na koji način neće biti povezano sa sudjelovanjem u diskusiji. U završnim izvještajima i studijama o sudionicima diskusije bit će prezentirani samo demografski podaci poput spola, dobi, dijela Gornjeg grada u kojem se stanuje te eventualno stručne spreme.

Za jednostavniju komunikaciju, molim Vas da na listu papira ispred sebe napišete svoje ime kako bismo se tijekom diskusije mogli direktno oslovljavati. Dok Vi to radite ja ću vas malo detaljnije upoznati s osnovnim temama o kojima ćemo razgovarati, a to su osnovni elementi kvalitete živote te mogućnosti cjelovite urbane obnove i revitalizacije ovog dijela grada.

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

TEMATSKA CJELINA: Kvaliteta života na Gornjem gradu i Kaptolu

Razgovor ćemo početi s pitanjima o kvaliteti života i stanovanja u ovom dijelu grada nakon potresa iz 2020. godine, te kako ona danas izgleda na svakodnevnoj razini, a zatim i o procesu cjelovite urbane obnove u demografskom, urbano-ekološkom i urbanističkom kontekstu.

1. Koliko ste zadovoljni cjelokupnim procesom obnove na razini svoga stana (kuće), a koliko na razini zgrade? Koliko je obnova utjecala u financijskom smislu na Vaš kućni budžet? Možete li istaknuti neke od najvažnijih problema i prepreka koje ste imali u procesu obnove (s institucijama, izvođačima radova i sl.)?
2. Kako danas izgleda život na Gornjem gradu na svakodnevnoj razini? Ima li dovoljno dućana prehrane i osnovnih potrepština? Imate li dobru povezanost s javnim prometom? Jeste li zadovoljni stanjem uređenosti ovog dijela grada – ulicama, parkovima i dostupnošću javnih institucija (školom, domom zdravlja) te čistoćom i odlaganjem otpada i sl.?
3. Kako rješavate problem parkinga i je li promet općenito problem? Kako vidite rješenje prometa u dugoročnom smislu?
4. Kako izgleda život ovdje u kontekstu svakodnevnih turističkih tura i obilazaka? Smetaju li Vam gužve i umanjuju li turisti i posjetitelji Vašu kvalitetu života ili je dobro da ima kakvog takvog života?
5. Kako je živjeti ovdje s institucijama Vlade i Sabora u neposrednom susjedstvu? Koliko je po Vama dobro da su one ovdje smještene i mislite li da bi ih se trebalo izmjestiti s Gornjeg grada na vanjski (okolni i rubni) dio grada? Smetaju li Vam gužve koje stvaraju političari i novinari?

TEMATSKA CJELINA: Cjelovita urbana obnova i revitalizacija Gornjeg grada

6. Što mislite koje su dugoročne mogućnosti i prijedlozi za cjelovitu obnove ove zaštićene Povijesne urbane cjeline Grada Zagreba? Na koji način se mogu ublažiti negativni demografski procesi depopulacije i iseljavanja iz ovog dijela grada? Treba li dozvoliti tzv. višu stambenu gradnju i veći broj privatnih stambenih zgrada koje bi dovele nove stanare na primjer?

ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE GRADA ZAGREBA

7. Poznajete li svoje susjede ili poznanike koji su protekle dvije godine prodali stan i otišli (odselili) iz ovog dijela grada? Koliko susjeda iznajmljuje svoje stanove u turističke svrhe? Biste li Vi trajno odselili? Što bi Vas spriječilo da odete, kakva mogućnost ili solucija koju bi možda ponudili grad ili država da ostanete ovdje živjeti?
8. Koliko Vas živi/stanjuje sam/a ili pozna susjede koji stanuju sami u kućanstvu i jesu li starije životne dobi (iznad 60 godina)? Sudjeluju li oni u obnovi svog stana (kuće)?
9. U kontekstu buduće revitalizacije što nedostaje ovom dijelu grada i što mislite da je nužno učiniti, primjerice, treba li isključiti promet potpuno i otvoriti što više pješačkih zona (i biciklističkih staza)? Je li opcija ponuditi određene povlastice ljudima koji stanuju i rade ovdje, na primjer obrtnicima smanjiti poreze ili troškove poslovanja? Kako se stanarima može ponuditi određene beneficije također?
10. Treba li ovaj dio grada ostati zaštićena povijesna i urbanistička cjelina i koliko vam je bitno što živite ovdje? Osjećate li povezanost s ovim dijelom grada? Što mislite koliko je gradu i državi važna ova cjelina u urbanističkom smislu i poštuju li njen identitet?

Najljepše se zahvaljujemo na suradnji!